

ALMANYA'DA TÜRLERE YÖNELİK ŞİDDET VE NSU CİNAYETLERİ

M. Tacettin KUTAY*

E-mail: kutay@tau.edu.tr

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2745-5051>

Citation/©: Kutay, M. T. (2022). Almanya'da Türklere yönelik şiddet ve NSU cinayetleri. *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 14, 273-288.

DOI Number: <https://doi.org/10.53112/tudear.1224901>

Öz

NSU (Nationalsozialistischer Untergrund) Terör Örgütü'nün sekiz Türk ve bir Yunan kökenli kurbanı öldürmesi hadisesi Alman ve Türk kamuoyu başta olmak üzere tüm dünyada büyük yankı uyandırdı. Katillerin yakalanması akabinde yaşanan hadiseler ve ele geçen bilgiler, Alman devletinin, bu cinayetlerdeki payını ve ihmali tartışılır hale getirdi. Davanın uzun yıllar sonlanmaması ve birtakım bilgilerin kamuoyu ile paylaşılmaması ise bu konudaki şüpheleri derinleştirdi. Cinayetler akabinde Alman kamuoyunda yapılan yorumlar, genel olarak, hadiseyi katillerin bireysel tercihleri ve yönelimleri ile gerçekleştirdikleri yönündeydi. Bu makale, özel olarak, North Rhein Westfalen Eyaleti Anayasayı Koruma Kurulu, Aşırı Sağ Raportörü Christoph Busch'un NSU davasına ilişkin değerlendirme makalesine dayanarak Alman devletinin davaya yaklaşımını tartışmaktadır. Busch'un NSU hadisesine yaklaşımı ve olayı şiddet temelli okuma eğilimi üzerine şiddet kavramı ve Alman devletinin durumu tartışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler, Almanya, NSU, Türk cinayetleri, Şiddet, Heinrich Popitz, Christoph Busch.

* Dr. Öğr. Üyesi. Türk-Alman Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü.

Etik Beyan: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. Makale en az iki hakem tarafından incelenmiş, Turnitin kullanılarak benzerlik raporu alınmış ve araştırma/yayın etiğine uygunluğunu teyit edilmiştir.

Ethical Statement: It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited. The article was reviewed by at least two referees, a similarity report was obtained using Turnitin, and compliance with research/publication ethics was confirmed.

VIOLENCE AGAINST TURKS AND NSU MURDERES IN GERMANY

Abstract

The incident of the NSU Terrorist Organization's killing of eight Turkish and one Greek victims aroused great repercussions all over the world, especially in the German and Turkish public opinion. What happened after the murderers were caught and the information obtained made the role and negligence of the German state in these murders debatable. The fact that the case did not last for many years and that some information was not shared with the public, deepened the suspicions on this issue. The comments made by the German public after the murders were generally, that the murderers carried out the incident with their individual preferences and orientations. This article specifically discusses the German state's approach to the case, based on Christoph Busch's evaluation article on the NSU case. Busch is sociologist and speaker on right-wing extremism at the protection of the Constitution North Rhein Westfalen. The concept of violence and the situation of the German state are discussed on Busch's approach to the NSU incident and his tendency to read the incident as violence-based.

Keywords: Political science and international relations, Germany, NSU, Homicide, Violence, Heinrich Popitz, Christoph Busch.

Giriş

İnsanlık tarihi bize, şiddetten arındırılmış bir zaman ve mekânın bulunmadığını göstermektedir. İnsan çoğu canlının aksine aciz, savunmasız ve bakıma muhtaç bir varlık olarak dünyaya gelmektedir. Türdeşlerine oranla ne kadar kuvvetli olursa olsun, yumuşak bir bedene ve ince bir deriye sahiptir. İnsanın doğuştan getirdiği zayıflığını telafi etmek için icat ettiği türlü yollardan biri, diğer insanlarla bir örgütlenme içerisinde iş birliği yapmasıdır. Örgütlenme belli bir ilke ve ölçüte göre gerçekleştirildiğinden, ölçütleri sağlayamayan insanlar kendiliğinden öteki olarak konumlandırılmışlardır. Kan birliği hem geleneksel hem modern toplumlarda bu ölçütlerin en başta geleni, şiddete en fazla sebebiyet verenlerinden birisi olmuştur. Öyle ki büyük anlatılar çağının sona erdiği söylenen post-modern çağda dâhi ırkçılık, dünya için ciddi bir endişe kaynağı olmaya devam etmektedir. Endişe kaynağı olmayı bir o kadar hak eden diğer bir husus ise ırkçılığın büyük devletler gibi kuvvetli yapısal özellikler gösteren kurumların gölgesi altında serpilmesidir. Almanya'nın çeşitli bölgelerinde, Eylül 2000 ile Nisan 2006 arasında işlenen cinayetler ve bu cinayetlerin bir Neo-Nazi örgüt olan NSU tarafından işlenmiş olması, şiddet kavramına ve bu kavramın ırkçılık ile arasındaki ilişkiye dikkat çekmiştir. Özellikle Türkiye kökenlilerin hedef alındığı bu saldırılar, Alman toplumu açısından ırkçılık sorununun zannedildiği gibi ikinci Dünya Savaşı ile birlikte kapanan bir yara olmadığını;

aksine üç yıllık potansiyelinin fırsat bulduğu anda şiddete dönüşebilir bir nüve olarak Batı toplumunun içinde varlığını sürdürdüğü gerçeğini ortaya koymuştur. Türkiye kökenlilerin obje olarak seçilmesi ve ırkçılığın bu köken sahipleri ötekileştirilerek yaygınlaştırılması ve sürekli aksiyoner bir potansiyelin korunması çabası NSU cinayetlerinin dikkat çeken yanıdır. NSU cinayetleri, seçilen kurbanların yalnızca kökenlerinin gözetilmediği aksine dış görünüşleri itibari ile Türk görünen kimselerin de kurbanlaştırıldığı saldırılardır. Bu bakımdan görşelliğın içerikten ziyade ön planda olması NSU cinayetlerini özel olarak değerlendirmek durumunda olan politik bir aksiyon kılıyor. Söz konusu eylemler sonrası Alman devletinin ortaya koyduğu tutum ve toplumda oluşan reaksiyon da bu bakımdan yoğun biçimde tartışılmayı hak ediyor. Öfke şiddet her ne kadar günümüz Alman toplumunun bir realitesi olarak görölmek istenmese de müteaddit defalar karşı karşıya kalınan vakalar gösteriyor ki, suüstistimale açık bir nüve her zaman uyandırılmayı bekliyor. Bu nüveye karşı resmî makamların ve kamuoyunun aldığı pozisyon, sosyal bilimlerin çeşitli disiplinlerince yorumlanmaya muhtaçtır.

1. NSU Cinayetlerinin Kısa Tarihçesi

Almanya'da 2000-2006 seneleri arasında sekiz Türkiye ve bir Yunanistan kökenli, dokuz kişi yeraltı Neo-Nazi örgütü NSU mensubu teröristler tarafından katledilmiştir. Ayrıca tim arkadaşı ile devriye gezerken öldürölen polis memuru Michele Kiesewetter'in silahı, bu cinayetleri işleyen şebekenin kiraladığı karavanda bulunmuştur. İlk bakışta, kurbanların birbirleri ile herhangi bir ilişkisi ve Türkiye kökenli olmaları dışında ortak noktasını tespit etmek mümkün değildir. Cinayetler -bazı yerlerde birden fazla olmak üzere- Nürnberg, Hamburg, Münih, Rostock, Dortmund ve Kassel'de işlenmiştir. Cinayetlerde ağırlıklı olarak Ceska 83 marka silah kullanılmış olması dikkate değer bir durum olarak ön plana çıkmaktadır (Özdemir, 2020). Bu sebeple NSU cinayetlerine Alman kamuoyunda "CESKA Cinayetleri" adı da verilmiştir. Bu cinayetler aşırı sağ hareketlere mensup ırkçılar tarafından işlenen ilk cinayetler değildir.

1992 ve 1993 senelerinde Mölln ([http1](#)) ve Solingen'de ([http2](#)) yaşayan Türk ailelerin evlerinin kundaklanması hadisesi yaşanmıştır. Ancak polis teşkilatı soruşturmalarında cinayetlerin arkasındaki NSU gerçeğini ısrarla görmezden gelmiştir. Görgü tanıklarının, katillerin eşkâline yönelik verdikleri ısrarlı ifadeler de teşkilatın tutumunu değiştirmeye katkı sağlamamıştır. Benzer bir tutum NSU cinayetlerinin ilk safhalarında da vuku bulmuştur. 9 Haziran 2004 tarihinde Köln'de gerçekleştirilen bombalı saldırıya dair sonradan ortaya çıkan kamera kayıtları da görgü tanıklarının ifadelerini doğrular niteliktedir. Buna rağmen polis NSU örgütüne ve örgütün üyelerine yönelik karar almak konusunda uzun süre tereddüt ortaya koymuştur. Kurbanların yakınları, yaşadıkları kaybın üzerine bazen doğrudan bazen de ima yolu ile suçlu ilan edilmesi Alman kamuoyunu meşgul etmiştir. Cinayet sebebi olarak bazen uyuşturucu dünyası ile ilişki, bazen bir aşk ilişkisi ileriye sürölerek olaylar yerel basında kendine yer bulmuştur. Kurban yakınları böylelikle ikinci kez mağdur edilmiş olmuştur.

Katillerin cinayetlerde aynı silahı, tereddüt etmeksizin, tekraren kullanmak suretiyle ve aynı kökenden orta yaştaki erkekleri seçerek nasıl bir mesaj vermek istedikleri tartışmaya açık bir meseledir. Katiller -resmî makamların iddiasına göre- 4 Kasım 2011 tarihinde Eisanach'ta gerçekleştirdikleri bir banka soygunundan sonra, kiraladıkları karavanın içinde ortalığın sakinleşmesini beklerken yaklaşan polis aracını görüp önce karavanı ateşe vermiş sonrasında ise intihar etmişlerdir (BpB, 2021). Daha önce Heilbronn'da öldürülen polis memuru Michele Kieseewetter'in silahı da aynı karavanda bulunmuştur. Uzun zamandan beri polis tarafından aranan, ancak kendisine bir türlü ulaşılamayan üç kişilik çetenin Zwickau'da bulunan evlerinde -evin kundaklanmış olmasına rağmen- cinayete dair birtakım görsel malzemeler ve cinayetin bu şebeke tarafından işlendiğini gösteren parmak izi ve haritalar gibi deliller bulunmuştur (BpB, 2021).

Çete gerçekleştirdiği cinayetlerin fotoğraflarını çekmiş ve bunları *Almanya Turu* adını verdikleri bir Nazi propaganda filminde bir araya getirmiştir. İşlenen cinayetlerde görgü tanığı ihtimalini en aza indirmek için kalabalık saatlerden özenle kaçınılmıştır. Görgü tanıkları da katilleri cinayet esnasında değil, cinayet mahalline yakın yerlerde gördüklerini beyan etmişlerdir. Cinayetler serisinin son halkası olan Halit Yozgat cinayetinde ise hesaba katılmayan bir durum ortaya çıkmıştır. Daha sonra polis tarafından bilgisayarlar üzerinde gerçekleştirilen çalışmalarda, cinayet sonrasında polise tanık olarak ifade veren beş kişinin dışında bir kişinin daha Halit Yozgat'ın öldürüldüğü internet kafede bulunduğu tespit edilmiştir (Özdemir, 2020, s. 60). Bu kişinin Alman iç istihbarat birimi olan Anayasayı Koruma Dairesi'nin Hessen şubesine bağlı olarak çalışan istihbarat elemanı Andreas Temme olması hadiseye farklı bir boyut katmıştır. Temme, ifadesinde cinayet günü internet kafede bulunduğunu inkâr etmiştir. Buna karşın, kamera kayıtları cinayetin işlendiği dakikalarda Temme'nin orada bulunduğunu ortaya koymuştur (Özdemir, 2020, s. 60). Bu sebeple Temme, NSU davasının önemli sanıklarından biri olarak defalarca mahkemede ifade vermeye çağırılmış, ancak devletin derin yapıları ile cinayetler arasındaki ilişkiyi ifşa edecek kadar önemli bir bilgi ortaya konulmamıştır.

Dokuz kişiyi katleden ve iki kere bombalı saldırı düzenleyen bir çete uzun süre yer altına çekilmiş durumda olsa da ilgili makamların bu durumdan habersiz olmadığına yönelik güçlü kanıtlar vardır. Thomas Moser "Ajanların İkili Oyunu mu?" başlıklı yazısında (Moser, 2013), devletin uzun elinin aşırı sağ terör örgütleri ile olan ilişkisi ile alakalı ilginç bilgiler vermektedir. Moser'in söz konusu yazıda belirttiği üzere hem dönemin Baden Württemberg İçişleri Bakanı Reinhard Gall hem de aynı eyaletin Anayasayı Koruma Dairesi Başkanı Beate Bube, yaptıkları açıklamalarda NSU terör örgütüne dair bir bilgiye sahip olunmadığından bahsetmişlerdir. Halbuki eski bir istihbaratçı olan Günter Stengel 13 Eylül 2012 tarihinde Berlin'de NSU Araştırma Komisyonu'na verdiği ifadesinde 2003 senesinde Heilbronn'da bulunan bir kilisede bilgi kaynağı bir kişi ile buluştuğunu ve o kişinin kendisine Doğu Almanya'da bulunan ve Kızıl Ordu Fraksiyonu (Rote Armee Fraktion, RAF) ile benzerlikler gösteren aşırı sağ bir terör örgütünün varlığından bahsettiğini söylemiştir

(Moser, 2012). Stengel, bu bilgi kaynağı ile olan görüşmesini bir rapor haline getirmiş ancak amirinin talimatıyla raporun evrak imha ediciye atılması istenmişti. Gerekçe olarak NSU diye bir örgütün bulunmadığı ve özel kişilerin ise gözetlenmemesi gerektiği öne sürülmüştü. Stengel bunun üzerine sadece istihbarat çalışanlarının giriş yapabildiği bir veri saklama sistemi olan NADIS'e bilgi girişi yapmakla yetinmek durumunda kalmıştı. Bilgi kaynağının kendisine verdiği isimler arasından 4 Kasım 2011'de Eisenach'daki karavanın içerisinde ölü olarak bulunan katillerden Uwe Mundlos'un adını kesin olarak hatırladığı ifade edilmiştir (Moser, 2012).

Stengel, diğer isimlerden Beate Zschäpe'yi yüzde doksan beş, André Kapke'yi yüzde yetmiş, D.P.'yi yüzde altmış ve Ralf Wohlleben'i yüzde altmış kesinlikle hatırladığını ifade etmiştir. Bu isimlerden Mundlos, Zschäpe ve Kapke, Jena şehrinden olmak ve NSU'yu bünyesinden çıkartan Thüringen Vatanı Koruma Derneği (Thüringer Heimatschutz) çatısı altında aktif olmak gibi ortak noktalara sahiptir. İki numaralı tutuklu sanık olan (Özdemir, 2020) Ralf Wohlleben ise bu tarihlerde aşırı sağ görüşleri temsil eden marjinal bir parti olan NPD'nin Jena bölgesi temsilciliği görevini yürütmektedir. Federal Savcı Hans-Jürgen Förster, Berlin'deki komisyona verdiği ifadede Wohlleben'in adını Federal Anayasayı Koruma Dairesi'ne ait NPD'deki gizli muhbirler listesinde 2003'te gördüğünü beyan etmiştir. Stengel, kendisi ile NSU örgütü ile ilgili bilgileri paylaşan kişinin adını -şahıs kendisini öyle tanıttığı için- Stauffenberg olarak bildirmiştir. Stauffenberg adı, kamuoyunda, 20 Temmuz 1944 tarihinde Hitler'e karşı girişilen başarısız suikastın faili Claus von Stauffenberg'i çağrıştırmaktadır. Daha sonra bu kişinin güvenilir muhbir olarak çok uzun zaman önce Anayasayı Koruma Dairesi adına çalışmış olan Thorsten O. olduğu ortaya çıkmıştır. Torsten O. NSU mensubu kişilerle irtibatta kalmak istemektedir; hatta karşılıklı ziyaretler bile gerçekleştirilmiştir. Bu da Baden Württemberg Anayasayı Koruma Dairesi'nin 2003'te NSU ile temas halinde olduğunu göstermektedir. Moser'in iddiasına göre, Stenger'e raporu imha etmesini söyleyen kişi bu bilgilerin önemini biliyor olsa gerektir (Moser, 2013).

Baden-Württemberg Anayasayı Koruma Dairesi Başkanı Beate Bube Böhnhardt, Mundlos ve Zschäpe'nin 1998 senesinden beri arandığını ifade etmişti. Dolayısıyla bu tarih ile devletin ilgili birimlerinin NSU ile temasta olması muhtemel en geç tarih olan 2003 arasındaki sürede çete çoktan dört cinayet işlemişti. Stengel bulunduğu kişinin daha önce güvenilir bir muhbir olarak Anayasayı Koruma Dairesi adına çalıştığını bilmediğini kaydetmiştir. Torsten O. isimli şahsın ne zaman ve ne kadar süre güvenilir muhbir olarak çalıştığı sorusuna ise tatmin edici bir cevap ise elde edilememiştir. Kendisine yöneltilen soru üzerine, Eyalet Anayasayı Koruma Dairesi Başkanı Helmut Rannacher, adı geçen şahsın dört ay süreyle çalıştırıldığını ancak yönetilemez olduğu için daha fazla çalıştırılmadığını açıklamıştır. Moser, istihbarata yakın kaynaklara dayandığı bilgisinde, şahsın en son seksenlerin sonlarında Anayasayı Koruma Dairesi ile iş birliği içerisinde olduğunu iddia etmektedir. Bununla beraber resmi iddialar NSU ile alakalı devletin elinde

yeterli bilgi bulunmadığını söylemekteydiler. Yine Moser'in iddiasına göre Stengel'in Stauffenberg olarak tanıdığı Torsten O.'ya gönderilirken söz konusu kişinin daha önce güvenilir muhbir olarak tanımlanan birisi olduğunun bildirilmemesi kurumun ikili oynaması olarak değerlendirilmektedir.

4 Kasım 2011'de katiller karavanda ölü bulunduğu Stengel, Şansölye Angela Merkel'in çağrısına uyarak Federal Suç Dairesi'ne başvuruda bulunmuştur. Kendisine devlet sırrını ifşa etme suçu işleyip işlemediğinin kontrol edildiği ve beklemesi gerektiği söylenince Stengel edilgen bir biçimde beklememek için Karlsruhe'de bulunan Federal Savcılığa bu hususla alakalı müracaatta bulunmuş ve tanık olmasının herhangi bir sakıncasının bulunmadığı cevabını almıştır. Ancak Stengel'in bu çabasının akabinde, telefonlarının dinlendiği, arabasına "söz gümüşse sükût altındır" gibi imalı tehditler bırakıldığı basına yansımıştır (Moser, 2013). Derin yapılar ile Nazi terör örgütleri arasındaki bağı ifşa edebilecek bütün soruşturmalarda muhataplar "hatırlamıyorum" veya "bilmiyorum" gibi yuvarlak cevaplar verdiği dikkat çekmiştir. Bu nedenle elde edilen doneler, hukukun gereksinimlerine uygun verilere dönüşmemiştir.

2. NSU Cinayetlerini Şiddet Kavramı Üzerinden Okumak

NSU cinayetleri hakkında, ortaya çıktığı zamandan bugüne kadar çok sayıda tartışma yürütülmüştür. Konu ile alakalı yazılan çok sayıda kitap, makale, gazete yazısı ve derlemede birkaç bakış açısı ön plana çıkmaktadır. Bunların ilki, mağdurun bakış açısıdır. Bunlar işlenen cinayeti ve sonrasındaki belirsizliğin meydana getirdiği korku ve travmayı; emniyet duygusuna en fazla ihtiyaç duyulan zamanlarda tek yardımcı kolluk kuvvetlerinden bekleyebilecek insanların bir kısmının, cinayetlerden sorumlu tutulup uzun süre sorgulanmaları gibi durumları ön plana çıkartan yazılardır. Bu türden metinler bireysel tanıklıkları dikkate aldığı ve Clifford Geertz'in (Geertz, 2020) tanımlaması ile *yoğun betimleme* içerdiği için cinayetlerin kökeni ile alakalı aydınlatıcı bilgi vermekten ziyade dayanışma duygusunu yaygınlaştırmak ve empati imkânı sağlamak gibi rolleri üstlenmektedir. İkinci bakış açısı ise faillerin kendi itkilerini ve aşırı politik hareketlerin geçmişteki rolünü fazlaca abartarak NSU cinayetlerini çok kuru bir neden-sonuç ilişkisine indirgeyen yazıların bakış açısıdır. Bu türden bir neden-sonuç ilişkisi ise tahrik edicidir; zira şiddet onu deneyimleyen insanlar için duruma göre fıskırarak akan kan, barut kokusu veya bir yakınlarının kendi ellerinde can vermesi anlamına gelmektedir.

Bahsi geçen olaylar ortalama bir insan için yeterince ağır deneyimlerdir. Bunların üzerine cinayeti işleyen şebekenin yer altında bir yerlerde güçlenmesine bir şekilde göz yumulmuş olması ihtimali sıradan insanların kendi varoluşuna dair tedirginliğini daha da artırmaktadır. Zira kişinin kendi adaletini sağlamanın geçmiş dönemlere ait arkaik ve geri kalmış alışkanlıklar olduğunun telkin edildiği modern, hukuk temelinde yapılandırılmış bir toplumda, bireyler can emniyetlerinin ve özgürlüklerinin garantörü olarak devlet aygıtını görmektedir. Şiddeti anlamak için yoğun betimleme çok gereklidir; ancak konumuz

uyarınca dikkat edilmesi gereken husus bir başka noktaya odaklanmayı zorunlu kılmaktadır: İnsanlık tarihini bir gelişim olarak değerlendirdiğimiz zamanlardan beri geliştirdiğimiz kültüre olan güvenimiz neden artmış, modern insana yıkıcılığı ve şiddeti yakıştıramamamız gibi bir sonucu getirmiştir? Bununla bağlantılı olan bir diğer soru da şudur: Kültüre yüklediğimiz güven bağlamında insan ile devlet arasında bir ayırım yapmak mümkün müdür? Daha yalın bir ifade ile: Hukukun etrafından dolanmak suretiyle işlenen devlet cürümleri açısından geri kalmış ülkeler ile gelişmiş ülkeler arasında bir fark var mıdır?

Yukarıda değinildiği gibi NSU cinayetleri ile alakalı çok sayıda yazı yazılmıştır. Bunlar içerisinde Kuzey Ren-Vestfalya Eyaleti Anayasayı Koruma Dairesi Raportörü Christoph Busch'un yazdığı makale özel bir dikkati hak eden yazıların başında gelmektedir. Busch söz konusu yazısında şiddetin kökeni ile ilgili gerekçe üretmek için soğuk kavramsallaştırmalara o denli çok başvurmuştur ki, söz konusu çalışmada ifade edilen görüşlerin kendi şahsi görüşleri olduğunu vurgulama ihtiyacı hissetmiştir. Bu açıdan bakıldığında çoğu yerde Busch'a itiraz etmemek mümkün gibi görünmese bile, burada her paragrafı büyük bir ilgiyle okunmaya değer bir yazı söz konusudur. Bununla birlikte burada Busch'un NSU cinayetleri ile alakalı devletin bir takım karanlık odaklarının ihmalkârlığına hatta kastına teorik bir kılıf uydurmaya çalıştığı kesinlikle iddia edilmemektedir. Burada gösterilmeye çalışılan çaba bir zihin yapısının anatomisini ortaya koymaktan ibarettir.

Busch, Fabian Virchow'un NSU cinayetlerinin Almanya'da 1950'lerden beri devam edegelen sağ terörizmin bir devamı olduğu görüşüne itiraz ederek NSU cinayetleri serisinin yeni bir tip aşırı sağ şiddeti olduğunu iddia etmektedir. Busch, bu arka plandan hareketle daha önce kabul edilen sıcak ve soğuk şiddet tipleri arasındaki farkı izah etmeye çalışmakta ve NSU cinayetlerini bu ikisinden ayrı bir kategori olarak değerlendirmektedir (Busch, 2010). Burada onun şiddet kategorileri ile alakalı tutumu ile ilgili bir parantez açma zorunluluğu kendini göstermektedir. Zira politik alana dair kavramlar bir kere icat edilince sonsuza dek kendisiyle iş görülebilecek araç gereçler olarak kullanılmaya elverişli değildir. Bu nedenden dolayı Hannah Arendt, şiddet hakkında yazılmış en bilinen kitaplardan birinin yazarı olan George Sorel'in "şiddet konusu bugün hala karanlıktır" sözüne referansla bu durumun kendi çağında da pek değişmediğini söylemektedir (Arendt, 1997). 21. yüzyılın ilk çeyreğinin sonuna yaklaştığımız şu zamanda bile bizim, Sorel'in bu iddiasını sürdürmek için haklı gerekçelerimiz bulunmaktadır. Özetle şiddet bir çırpıda etraflıca tanımlamak için fazlaca karmaşık bir fenomendir.

Busch aşırı sağın farklı ideolojileri temsil etseler bile insanların eşit derecede değerli olmamaları gibi bir ortak ideolojiye dayandıklarını söylemektedir (Busch, 2010). Bu durumda kişi kendi ait olduğu grubu mutlaklaştırarak ötekileri yok hükmünde saymaktadır. Ona göre yalnızca aşırı sağ ile ilişkisi içerisinde değerlendirdiği dost-düşman ayırımının kökeninde, devlet hukukçusu ve politika filozofu Carl Schmitt'in 1928'de yazdığı

Siyasal Üzerine isimli kitabı bulunmaktadır ve bu kitabın aşırı sağ üzerindeki etkisi hala devam etmektedir. Busch, Schmitt'in düşüncesi ile alakalı şunları söylemektedir:

"Bu iki unsur [kendi grubunu homojen bir topluluk olarak mutlak saymak ile dost-düşman ayrımı] arasındaki bağı kamu hukukçusu Carl Schmitt 1928'de kaleme aldığı ve halen fikirleri ile aşırı sağ hareket üzerinde büyük bir etkiye sahip olan *Siyasal Üzerine* isimli kitabında ortaya koymuştur. Bu görüşe göre sadece halk veya ulus gibi topluluklar politik özneler olabilir. Bu topluluklar homojen olmak zorundadır. Farklılığı kabul etmek topluluğun zayıflamasını beraberinde getireceğinden varoluş hakkını kaybedecektir. Bu suretle Schmitt için insan onuru ve ondan türeyen insan hakları hiçbir rol oynamamaktadır. Schmitt için politikanın özü dost-düşman ayrımına dayanmaktadır." (Busch, 2010).

Burada Busch'un aşırı bir indirgemecilik yaptığını belirtmek gerekmektedir. Schmitt, adı geçen kitabında tam olarak ifade etmek gerekirse politikanın değil, politik olanın dost düşman ayrımına dayandığını söylemektedir. Schmitt bu kavramla şunu ifade etmektedir: Politik olan ne ahlâkın ne de estetiğin kavramlarına indirgenerek anlaşılabilir ve doğru biçimde dile getirilemez. Onun en temelinde bulunan düşünce dost-düşman ayrımıdır. Schmitt –Nasyonal Sosyalizm ile ilişkisi, yazdıklarının üzerine sonradan gelenler için bir parça gölge düşürmüş olsa bile- Busch'un zımnen iddia ettiği gibi aşırı sağ hareketin fikir babalığına soyunmuş bir propaganda figürü değildir. Aksine Schmitt, değer temelli bir düşünce ile politik olana dair anlamlı bir cümle söylenemeyeceğini ifade etmektedir. Dolayısıyla o, ideal durumun insanların birbirini öldürmesi ve farklı olanın toplumdan dışlanması olduğu yönünde bir düşünce ortaya koymamaktadır. Bu durum Schmitt'in aşağıdaki cümlelerinden anlaşılabilir:

"Halkların kendilerini hala dost-düşman ayrımına göre öbekleştirmeleri redde şayan bulunsun veya bulunmasın, bu konumda barbarca zamanların atavist bir kalıntısı görülsün veya görülmesin, bu ayrımın yeryüzünden bir gün kalkacağına inanılsın veya inanılmasın, eğitime dair nedenlerden dolayı artık dünyada hiçbir düşmanın bulunmadığının uydurulması -muhtemelen- iyi ve doğru olsun veya olmasın; bunlar burada göz önünde bulundurulmayacaktır. Burada söz konusu edilen kurmacalar ve normativiteler değil, var olduğu haliyle gerçeklik ve bu ayrımın reel imkânıdır." (Schmitt, 1932).

Schmitt ayrıca kamusal düşmanlık ile antipati, kıskançlık ve nefret gibi kişisel duygulardan beslenen düşmanlık arasında bir ayrım yapmaktadır. Almanca düşman kelimesi (feind) bu anlam ayrımını tam olarak ifade edemediği için o, Latince ve Eski Yunancadan örnekler getirmektedir. Latince "hostis" kelimesi kamusal düşman anlamına gelmektedir. Schmitt'in dost-düşman ayrımı ile kastettiği düşmanlık da bu türden bir düşmanlıktır. "Inimicus" kelimesi ise kişisel nedenlerden dolayı düşmanlık güdülen bir şahsı ifade etmektedir (Schmitt, 1932). Kaldı ki Schmitt politik olanı bir yoğunluk meselesi olarak

görmektedir. Dolayısıyla bahsi geçen türden bir düşmanlık devletler arası ilişkilerde veya köklü bir devlet yapısında bir takım uç örgütlenmelere oranla daha fazla bulunmaktadır. Nazizm -her ne kadar ilkel olursa olsun- bir değerler hiyerarşisine, bir iyi ve kötü çizelgesine sahiptir. Dolayısıyla tüm eleştirilen yönlerine rağmen Schmitt'i, NSU cinayetlerini işleyen üçlü çetenin de dahil olduğu aşırı sağın propaganda yazarı derecesine indirmek biraz abartılı bir yorum gibi görünmektedir.

Busch homojen birlikteliğin mutlaklaştırılması neticesinde sağ grupların yabancı olan her şeye düşman kesildiklerini söylemektedir (Busch, 2010). İkinci dünya savaşından sonra yükselen şiddet karşıtlığı ve bunun politik düşüncedeki karşılığı olarak şiddetin kökenine dair yürütülen araştırmalar çok fazladır. Bir örnek vermek gerekirse Trutz von Trotha'nın öncülük ettiği şiddet sosyolojisi şiddet olaylarında failerin kişisel itkilerine aşırı derecede önem verilmesinin yanlış bulunmasından dolayı doğmuştur. NSU cinayetleri de failerin itkileri açısından değerlendirildiğinde bir parça sıradanlaşmaktadır. Dünyanın hemen her yerinde ırkçılar birbirine benzer gerekçelerle şiddet eylemleri sergilemektedirler. Failerin çocukluk hikayelerine ve kuru sebep-sonuç ilişkileri ile rakamlara gidilerek yapılan açıklamalar, aslında gizli ve ciddi bir tehlike barındırmaktadırlar. O tehlike, kişilerin iradelerini doğal süreçlere fazlaca indirgeyerek büyük bir dramı doğal ve kaçınılmaz bir felaket seviyesine indirmektedir.

Bu durumun sosyal psikolojik temeli Katz & Braly (1931), Gilbert (1951), Karlin, Coffman & Walters (1969) araştırmalarının da çeşitli veçheleriyle ortaya konmuştur. Bu araştırmaların ortak noktası, nasyonalsteryotip olarak adlandırılabilir davranış şeklinin yol açtığı önyargıların herhangi bir ön araştırmaya yahut analize ihtiyaç duymadan aksiyon ortaya konduğunun vurgulanmasıdır. Herkner, bu yaklaşımı genel bir ifadeyle "önyargı" olarak adlandırır ve bir kimsenin kabaca Amerikalı, Yahudi yahut Alman olarak adlandırılmasının, kendisi hakkında genel bir değerlendirme yapmayı mümkün kıldığının altını çizer. Bu ise seleksiyon ve inferenz kuralları gereğidir. Seleksiyon, karşıdan alınan sinyallerin ancak amaca uygun olanlarının algılanarak dikkate alınması; inferenz ise algılanan sinyal yahut bilginin, mevcut durumunun çok ötesinde yorumlanması durumudur (Herkner, 2001). Ancak sosyal psikolojik izah ne olursa olsun, NSU örneğindeki hadiselerde endoktrine olmuş zihnin yönelimi ve seleksiyon ile inferenzin bu yönelim istikametinde işletildiği gerçeği yadsınamaz. Bu tipteki bir steryotip tutumun tipik örneği, Temmuz 2009'da işlenen Marwa el-Scherbini cinayetinde yaşananlardır. Başörtülü olduğu için kamusal alanda ırkçı saldırıya uğrayan el-Scherbini kendisinden şikayetçi olduğu, ırkçı Alex W. tarafından mahkeme salonunda on üç bıçak darbesi ile öldürülmüş, polisler ise saldırıya müdahale etmeye çalışan el-Scherbini'nin eşini silahla yaralamıştır. Polislerin ırkçı saldırgan yerine maktulün olaya müdahale eden eşine ateş etmeleri ve cinayete mâni olmamaları, maktul ve ailesinin kökeni sebebiyle olduğu uzun süre tartışılmıştır (Dernbach, 2009). Bu steryotip yaklaşımın NSU cinayetlerindeki en tipik örneği ise, kurbanlar arasında Theodoros Boulgarides isimli bir Yunan kökenlinin de bulunmasıdır.

Boulgarides ilk bakışta Türk olarak algılanmasına yol açan esmer dış görünüşü sebebiyle NSU'nun dokuz kurbanından birisi olmuştur. Bu, Thorndike tarafından Halo Efeito olarak adlandırılan basit yatkınlık sebebi ile vuku bulmuştur; zira Thorndike'in yorumuna göre bir kimseyi dış görünüşü sebebiyle iyi yahut kötü olarak algılamak, kendisi hakkında analiz yapmaktan daha kolay ve rahatlatıcıdır (Herkner, 2001). Hal böyleyken, Alman kamuoyunda zaman zaman kontrolsüzce yükselen ve merkezinde Türk resminin yer aldığı yabancı karşıtlığı bu yatkınlığa sahip steryotipler için gerekli motivasyonun sağlanmasına zemin oluşturmaktadır. Burada unutulmaması gereken, söz konusu algının bireysel olarak gelişiyor olmasının, grup psikolojisi ve hâkim paradigma gerçeklerini ortadan kaldırmayacağı gerçeğidir.

Busch'un da belirttiği gibi (Busch, 2010) Almanya'da savunmacı demokrasi yürürlüktedir. Bu nedenle aşırı sağ hareketler, devlet kurumlarının ellerine koz vermemek adına kamuoyu önündeki söylemlerinde bazı kuralları göz önünde bulundurarak hareket etmek zorunda hissetmektedirler. Doğal hukuk-pozitif hukuk tartışmalarına kadar uzayabilecek bu tarihsel tecrübeye, savunmacı demokrasinin ihdas edilmesinin amacı demokratik kurumların salt çoğunluk marifetiyle kötüye kullanılmasının önüne geçmektir. Dolayısıyla savunmacı demokrasi -felsefi argümanlarının kuvvetli veya zayıf olmasından bağımsız olarak- doğal hukuk perspektifini ön plana çıkarmaktadır. Bu durumda demokrasiye tehdit olarak görülen aşırı sağ hareketlerin, varlıklarını sürdürmek için daha incelikli taktikler geliştirmiş olmalarını beklemek son derece doğaldır. Ancak bu renksizleşme NSU cinayetleri gibi uzun sürelere yayılmış ve daha öncesinde devletin -büyük ihtimalle- haberdar olduğu bir örgütün cinayetlerinin faillerinin bulunamamalarının ve vakitlice engellenememelerinin özrünü teşkil etmemektedir. Busch'un kendisinin de örneklendirdiği gibi savunmacı demokrasilerde hesabı verilemeyecek birtakım etkinlikleri yürüten insanlar kendilerini mahkeme önünde temize çıkarabilmek için bir tür takiyeye başvurumaktadırlar.

Bir ülkenin istihbarat birimlerine ve iç güvenlik mekanizmalarına en çok ihtiyaç duyulan durumlardan birisi de tam olarak ortaya çıktığı nokta şudur: Kolluk kuvvetleri için müdahale etme fırsatı bulunmayan durumlarda hem kanun içerisinde kalarak gri bölgelerden azami ölçüde yararlanmak hem de polisiye tedbirlerle önüne geçilemeyen meseleleri henüz oluşma aşamasında iken bertaraf etmek. Yazar, NSU cinayetlerini işleyen kişilerin düşünsel olarak yaslandıklarını düşündüğü dost-düşman ayrımından kaynaklanan bir başka eylem örneği olarak Anders Breivik'in Norveç'te işlediği katliamı göstermektedir: "İnsanların eşit derecede değerli olmadığını dost-düşman ayrımı ile beyan eden bir ideolojinin şiddeti -en azından zımnen- politik bir araç olarak tasvip ettiğini bu örnek göstermektedir." (Busch, 2010). Yukarıda Carl Schmitt'ten aktarılan cümleler burada da Busch'a bir yanıt niteliğindedir.

Busch aşırı sağın şiddeti ile alakalı olarak Michael Kohlstruck'un yapmış olduğu sıcak şiddet-soğuk şiddet ayrımını paylaşarak NSU cinayetlerini bu ayrım açısından

anlamlandırmaya ve değerlendirmeye çalışmaktadır. Burada yapılan tanıma göre sıcak şiddet ile kastedilen, aniden ve kendiliğinden gelişen şiddet eylemleridir. "Buluştuk, içtik ve dövdük" şeklinde ifade edilen bu türden şiddet eylemleri -adından da anlaşılacağı gibi- uzun planlar neticesinde gerçekleştirilen eylemler değildir. Bununla birlikte -yazarın kendisinin de belirttiği gibi- bu gruplarda saldırganlık potansiyeli ortalamanın üstünde bulunmaktadır. Yani anlık bir tahrik veya öfkelenme sonucunda gerçekleştirilen saldırılardan ziyade, toplumun içerisinde her an bir şiddete bulaşmaya hazır biçimde, hatta zaman zaman silahlı olarak gezen kişiler söz konusudur. Busch, sözü geçen grupların kişisel hayat hikayelerinin, gerçekleştirdikleri şiddet eylemlerindeki rolüne de değinerek, onların çocukluklarından beri saldırganlık belirtileri gösteren kişiler olduklarını ifade etmektedir. Bu durumun istatistiksel olarak doğru olduğunu varsaydığımızda dahi durum tam anlamıyla açıklığa kavuşmuş sayılamamaktadır. Kişisel hayat hikayeleri ile gerçekleştirilen kanlı eylemler arasında hesaba dayalı bir sebep sonuç ilişkisini aşırı biçimde vurgulamak failin sorumluluğunun insanların zihinlerinde azalmasına neden olmaktadır. Ayrıca yetkili makamların muhtemel faciaları engelleyememesinin sorumluluğunu bu türden gerekçeler mazur gösterememektedir (Busch, 2010).

Jörg Baberowski şiddetin kişisel hayat hikayelerine indirgenmesi ile ilgili, filozof Peter Sloterdijk'in haklı bir şikayetini aktarmaktadır: "gurur, hiddet, öfke ve kavgacılık ortaya çıkar çıkmaz terapistler öfkeli kişinin bir nevrotik kompleksin kurbanı olduğunu söylemektedirler." (Baberowski, 2015). Özetle kader kurbanı söylemi meselenin gerçek yüzünü maskelemekten başka bir işe yaramamaktadır. Baberowski, diğer bir çağdaş şiddet araştırmacısı olan Wolfgang Sofsky'nin bu duruma ışık tutan bir cümlesini de paylaşmaktadır: "Neden milyonlarca depresif, silah manyağı, korku filmi düşkünü, evlilik hasarlı ve işsiz insan varken milyonlarca şiddet eylemcisi bulunmamaktadır?" (Baberowsky, 2015). Busch'un da ifade ettiği gibi sıcak şiddet hızlıca gerçekleştiği için onunla alakalı yeterli istatistik bulunmamaktadır. Bu karanlık alan ile ilgili olarak iki neden sayılmaktadır. Bunlar, şiddet mağdurlarının şiddeti uygulayan kişilerden duydukları korku ve insanların polise karşı bazı olumsuz düşünceler taşımasıdır.

Busch, Doğu Almanya'nın sona yaklaştığı zamanlarda Batı Almanya'daki Neo-Nazilerin geçiş sürecindeki boşlukları fırsat bilerek doğudaki aşırı sağcılığı kuvvetlendirmeye çalıştığından bahisle bu durumu doksanlı yılların başlarında göçmenlere yönelen şiddet eylemlerinin artması ile neden-sonuç ilişkisi içerisinde değerlendirmektedir. Mölln ve Solingen saldırıları olarak da bilinen hadiselerde insanların evleri kundaklanmış, çocuklar da dâhil olmak üzere çok sayıda insan hayatını kaybetmişti. Busch bu şiddet eylemlerinin bir araç-amaç ilişkisi gözetilerek sistematik olarak planlanan eylemler olmadığını iddia etmekte, kundaklamaların grupların alkolün etkisi ve insanı aşağılayan ideolojilerin etkisinde sınırı aşarak teknik açıdan basit yangınlar çıkaran kişiler olarak sunmaktadır. Mölln'deki saldırının faillerinden Lars C. kundaklama gerçekleştirildiğinde on sekiz yaşından küçük olduğu için yedi yıl hapis cezası almış, yirmi beş yaşında bulunan Michael

P. ise müebbet hapis cezasına çarptırılmış, on beş yıl hapiste kaldıktan sonra ise serbest bırakılmıştır (Özdemir, 2020). Aynı şekilde, Solingen'deki saldırıyı gerçekleştiren katiller yetkililer tarafından bir grup kendini bilmez serseri olarak takdim edilmiştir. Yücel Özdemir, durumun gerçekte başka türlü olduğunu iddia etmektedir:

“Gerçekte ‘bir grup serseri’ diye sunulanların Neo-Nazi örgütlerle ilişkisi yok muydu? Basın ve güvenlik birimleri katliamın kendini bilmez birkaç Neo-Nazi genç tarafından işlendiğini savunsa da gerçek hiç de öyle değildi. Çünkü saldırıya katılan neo-Nazilerin üçü Bernd Schmidt’in sahibi olduğu ve dövüş sporlarının öğretildiği ‘deutschen Hochleistungs Kampfkunstverbandes’ (DHKKV) adlı derneğe gidip geliyordu. 1992’de yasaklanan Milliyetçi Cephe’nin başkanı Meinolf Schönborn’ın inisiyatifıyla kurulan bu derneğin amacı, ‘Milliyetçi Saldırı Komandosu’ yetiştirmektir.” (Özdemir, 2020).

Busch, sıcak şiddet eylemlerinin daha ziyade dazlak alt kültüründen çıktığını ve bunun ideolojik olmaktan ziyade dazlakların hayat tarzlarının bir parçası olduğunu söylemektedir. Burada yapılan hayat tarzı-ideoloji ayrımı oldukça muğlak ve tespitte hizmet etmekten uzaktır. Çünkü bahsi geçen kişilerin hayat tarzı -ne kadar ilkel düzeyde olursa olsun- sahip oldukları ideoloji tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla basit bir Halo Efekt reaksiyonundan bahsetmek gerçekte bağdaşmayacaktır. Solingen ve Mölln olayları ile ilgili değerlendirme, sıcak şiddet kavramının daha özenli biçimde yeniden ele alınmasını zorunlu hale getirmektedir. Zira sıcak şiddet kavramının kullanılması, bir meskeni planlı şekilde kundaklayarak insanların ölümüne sebebiyet verme durumunu, herhangi bir kimsenin arkadaşlarıyla buluşup alkol alması akabinde önlerine çıkan ilk göçmeni tartaklamaları derekesine indirgemektedir. Bunun dışında bir meskeni -alkollü bulunduğu varsayılsa bile- kundaklamak için içinde düşman olarak tanımlanmış birilerinin oturduğunu önceden varsaymak zorunludur. Bu da küçük ölçekte bile olsa bir parça planı denklemin içine dâhil etmek zorunluluğunu beraberinde getirmektedir.

Busch, sıcak şiddet kavramının yanı sıra bir soğuk şiddet tipinden bahsetmektedir. Ona göre “teröristler hedefe yönelik ve planlı olarak iş görmektedirler. Burada devlet dışı aktörler şiddet eylemlerini, ereği kendinde bir eylem olarak değil politik bir amaca yönelik bir iletişim stratejisinin aracı olarak görmektedirler” (Busch, 2010). O, bu düşünceden hareketle teröristlerin öncelikli olarak insanların bedensel bütünlüğünden ziyade psikolojilerini hedef aldıklarını iddia etmektedir. Teröristler, kurbanlarını ve saldıracakları hedefleri sembolik değerlerine göre seçmektedirler. Burada da yukarıda geçen kavramsallaştırmalardaki örneklerle benzer türden bir zorlukla karşı karşıya kalınmaktadır. Zira politik alana dair kavramlar çok katı belirlenimler olarak kabul edildiğinde, pratikteki birçok uygulama kavramın dışına taşmaktadır. Bunun tam tersini yapıp onlarca birbirinden farklı durumu ifade edecek kadar geniş bir kavramsallaştırmaya gidildiği zaman ise söz konusu kavram işlevsiz hale gelmektedir. Busch, makalesinin henüz özet kısmında NSU cinayetlerinin yeni nitelikte bir aşırı sağ şiddeti olduğunu, çünkü burada, daha önce

görülmedik biçimde farklı şiddet türlerinin özelliklerinin bir araya getirildiğini ifade etmekte ve bu şiddetin herhangi bir sembolik değer taşımaya ortalama göçmen erkeği hedefe koyduğunu söylemektedir. Aslen sorunun tanımlanma şekli, meseleye nereden bakıldığına bağlı olarak değişmektedir. Bir takım sabit ve değişmez ontolojik belirlenimlerden bahsediliyormuş gibi, çerçevesi kesin sınırlarla belirlenmiş bir şiddet türünden bahsetmek imkân dahilinde görünmemektedir. Diğer bir husus şiddetin ortalama göçmen erkeği değil “Türkiye kökenli ve verimli çağında bulunan erkek göçmenleri” kendisine hedef olarak seçtiğidir. Böyle bir topluluğun sembolik bir değer taşımamasının şartı, saldırıların neticesinde bir yere belli bir mesajın ulaştırılması olduğu varsayıldığında, bu mesajın net bir biçimde alındığı rahatlıkla söylenebilmektedir. Böylesi bir çıkarsama aslında yazarın katı bir terör tanımlamasını kabul etmesinde yatmaktadır. Busch’un soğuk şiddet kavramı altında değerlendirdiği terör tanımı şöyledir:

“Teröristler hedefli ve planlı biçimde hareket ederler. Bunu yaparken, devlet dışı aktörler şiddeti bizatihi bir amaç olarak değil, politik bir hedefin güdülmesine yönelik ‘iletişim stratejisinin’ bir aracı olarak görürler. Düşünceye etki etmeye çalışırlar. Onların yapmak istedikleri korku yaymak, devletin vatandaşların güvenliğini sağlama konusundaki yeterliliğini sorgulanabilir hale getirmek ve devleti aşırı tepki vermeye tahrik ederek terörist şiddet eylemlerinin sonradan sözüm ona meşruiyet kazanmasını sağlamaktır. Bu nedenle kurbanlarını veya saldırı hedeflerini sembolik değerlerine göre seçerler.” (Busch, 2010).

Busch’a göre katillerin kurbanlarını hedef gözeterek seçmelerine rağmen bu kişiler yine de sıradan göçmendirler. Aşırı sağcıların düşman imgesine uymaktadırlar ancak özel bir sembolik değer taşımamaktadırlar. Busch, bu cümlelerinin devamında teröristlerin psikolojik etkiyi azami seviyeye çıkarmak için sembolik hedefler seçtiklerini de söylemektedir. Burada ortaya basit bir soru çıkmaktadır: Öldürülen kişilerin sembolik bir değer ifade ediyor olmaları için sahip oldukları ortalama kimlik yeterli değil midir? Onların tamamının iddiasız mesleklere sahip olması ile moda eleştirmeni ya da imam olması arasında sembolik bir değere sahip olmak açısından gerçek bir fark bulunmakta mıdır?

Busch -aynı çete tarafından katledilen Yunan asıllı Theodoros Boulgarides hariç- öldürülenlerin tamamının Türk olmasını öncelikle onların Almanya’da yaşayan en yoğun göçmen grubu olmasıyla, ikinci olarak ise Türklerin sıklıkla yabancı düşmanı kampanyaların hedefi olmasıyla açıklamaktadır. Birinci durum ile alakalı olgular çok nettir: Türkler Almanya’da yaşayan yabancı kökenliler arasında sayıca ilk sıradadır; ancak bu -öldürülen kişilerde olduğu gibi- yabancıların tamamı bir yana kahir ekseriyetini bile teşkil etmemektedir. İkinci olarak, burada terörizm tanımı kendisi ile çelişkili hale gelmektedir. Çünkü sürekli olarak daha önce bir nefret kampanyasının hedefi olmuş olmak, sembolik bir değer taşımak anlamına gelmektedir. Yazarın kendisinin de ifade ettiği gibi aşırı sağ örgütler arasında hücre tipi lidersiz direniş modeli gitgide yaygınlaşmaktadır. Bu hücre yapılanmasında örgütler bilinen hiyerarşik örgüt yapılarının tersine kendi inisiyatifleri ile

eyleme geçen küçük hücreler söz konusudur. Tek başına bu olgu dâhi terörizmi sadece uzun planlama süreci üzerinden tanımlamayı sorunlu hale getirmektedir. Bu nedenle sıcak şiddet-soğuk şiddet ayrımı, özellikle NSU bağlamında çok kullanışlı bir kavram çifti gibi görünmemektedir.

Faillerin kişisel itkileri ile ilgili ise şu değerlendirmeyi yapmak doğru olacaktır: *Sonnenbanner* isimli neo-Nazi yayınında hücre tipi örgütlenme propagandası yapılmış olması ve NSU cinayetlerinin baş sorumlularından Uwe Mundlos'ta bu yayından bir nüsha bulunmuş olması (Busch, 2010), çok fazla bir açıklayıcılığa sahip değildir. Yani bu olgudan hareketle yukarıda ortaya konulmuş olan devlet ile aşırı sağ örgütler arasındaki ilişkiyi görmezden gelerek cinayet çetesinin aşırı sağ yayınların etkisi altında kalarak yer altına çekildiğini, bu sebepten dolayı da yetkili birimler tarafından bulunamadığı şeklindeki bir açıklama tatmin edici olmaktan uzaktır.

Busch benzer katı kavramsallaştırmalar yüzünden Brandenburg Eyalet Yüksek Mahkemesi tarafından 2005 senesinde terör örgütü kurmak ve terör örgütüne üyelik suçlarından cezaya çarptırılan Freikorps Havelland isimli Neo-Nazi örgütünün, gerçekleştirdiği saldırılarla göçmen kökenli insanları korkutarak sadece yaşam alanlarını terk etmelerini hedeflediği için, bu örgütün eylemlerini şiddetsiz terörizm olarak isimlendirmektedir. Şiddet araştırmalarında, bedene yönelik şiddet ön plana çıkmaktadır. Beden, şiddet meselesinde o kadar önemli bir yer tutmaktadır ki doğrudan bedene yöneltilmemiş eylemler bile bedene gönderme yapılarak ifade edilmektedir. Örneğin benliğin ezilmesinden, ruhun acı çekmesinden, vicdanın sızlamasından bahsedilmektedir. Bununla beraber insanları yerlerinden edip bir yere gitmeye zorlamak da şiddetin bir parçası olarak görülebilmektedir. Bu durumu anlamlandırmak için Alman Sosyolog Heinrich Popitz'in şiddet kavramına başvurmak faydalı olacaktır. Popitz, *Phänomene der Macht* isimli eserinde şiddeti dört ana kategoride değerlendirmektedir. Ona göre şiddet, aksiyon şiddeti, enstrümantal şiddet, otoritativ şiddet ve teknik şiddet olarak dörde ayrılmaktadır. Teknik şiddetten kasıt, ilk bakışta şiddet amacı gütmeyen, ancak indirekt şekilde insanların hayatlarını etkileyerek bir başka duruma kendilerini zorlayan şiddet durumudur (Popitz, 1992). Reemtsma da Popitz'in teknik şiddet kavramına benzer bir yaklaşımla, bedeni yeri değiştirilebilir bir kütleden ibaret olarak gören tutumu ifade etmek için yer tayin edici şiddet (lozierende Gewalt) kavramını kullanmaktadır (Reemtsma, 2019).

Busch sıcak ve soğuk şiddet kavramlarını açıkladıktan sonra NSU cinayetlerinin bu iki şiddet türünden hangisine dahil edilebileceğini soruşturmaktadır. Sonuç olarak ise NSU cinayetlerinin iki şiddet türünün de bazı özelliklerini gösteren bir yapıda yeni bir tür şiddet olduğunu iddia etmektedir. Ona göre NSU cinayetler serisi üzerinde düşünülüp ince bir biçimde planlandığı için soğuk şiddet özelliği göstermektedir. Zira cinayette kullanılacak silahlardan kaçış güzergahında ihtiyaç duyulan karavandan bisiklete kadar her şey ince biçimde düşünülmüştür. Başka açılardan ise bu saldırılar sıcak şiddete daha yakın durmaktadır. Bu üçlü dış dünyadan çok sıkı yalıtılmış bir biçimde yaşadığı için saldırıları

resmi olarak üstlenmemişse bile ilgili makamlara cezai bir soruşturma süreci başlatmayı zorlaştırabilmeyi başarmıştır (Busch, 2010). Stenger'in mahkemedeki ifadeleri ve NSU cinayetleri ile ilgili tanıklık yapacak kişilerin başlarına gelen beklenmedik tuhafıktaki hadiseler, çetenin dünyada devlet örgütlenmesinin ve hukuk sisteminin en güçlü olduğu kabul edilen bir devletin sınırları içinde yıllarca gizlenerek faaliyet gösterdiği iddiasını anlaşılabilir duruma düşürmektedir. Üçlü cinayet çetesinin iyi bir eğitim kariyerine sahip olmamasına rağmen, eylemlerini titizlikle planlayıp o alanda sıklıkla görüldüğünün aksine işledikleri cinayetleri bir övünme vesilesi yapmamaları durumsal şiddetle, yani sıcak şiddetle uymayan özellikler olarak sunulmaktadır.

Katillerin, işledikleri cinayetleri uluorta anlatmadıkları için kendilerini gizleyebildikleri ve bu nedenden dolayı ilgili makamların onlardan şüphelenmek yerine farklı bir yönde soruşturma yürüttüğü iddiası da tutarsız görünmektedir. Çünkü hem görgü şahitlerinin faillerin eşkaline dair verdikleri ifadeler hem de çok uzun süre boyunca ciddi bir ihtimal olan aşırı sağ şiddetin, bu konunun uzmanı olan kişilerce göz ardı edilmesi kabul edilebilir bir gerekçe gibi durmamaktadır. Tüm bunlara rağmen yazar NSU cinayetlerini sağ terörizm olarak adlandırabilmek için bazı alametlerin eksik olduğunu düşünmektedir.

Busch'un yürüttüğü kavram tartışmaları parlamentolarda yürütülen ve sıklıkla lüzumsuzca uzatılan usul tartışmalarına benzemektedir. Evvela acıyı, insan ölümünü ve kan dökmeyi şablonlar üzerinden değerlendirmektedir. Bu hata insanlığın gidişatı ile ilgili iyimser düşüncelere sahip yazarların, şiddetin giderek azaldığını ispat etmek için sayılara referans vererek işledikleri hata ile aynı türdendir. Bir şiddet eylemini terörizm olarak adlandırıp adlandırılmayacağına esasen sözlükler değil, dünyadaki cari söylem üstünlükleri karar vermektedir. Zaten cinayetin kurbanları için kendi katillerinin nasıl isimlendirileceği artık bir anlam taşımamaktadır. Burada önemli olan katiller ile onları himaye eden veya işlerini kolaylaştıranların hem hukuk hem de tarih önünde yargılanmasıdır. Öyle görünmektedir ki NSU cinayetlerinin gerçek anlamda aydınlatılabilmesi ancak şu iki soruya bulunabilecek dürüst ve açık yanıtlara bağlıdır: Birinci olarak, NSU çetesi devlet aygıtı içerisinde bulunan birileri tarafından görmezden gelinmiş veya kollarını kullanmış mıdır? İkinci olarak benzer mekanizma cinayetlerin aydınlatılması sürecinde bazı noktaların karanlık kalması için yeniden devreye girmiş midir? Bu soruların tatmin edici ölçüde cevaplanmaması, NSU olayının müphemliğini sürdürmesine sebep olmaktadır.

Sonuç

Türlere yönelik şiddet olaylarının 11 Eylül sonrası Batı'da giderek yükselen İslam karşıtlığı zemininde farklı bir boyut kazandığı açıktır. Alman Devleti, ırkçılık ile arasındaki tarihsel sebeplerle sorunlu olan ilişki sebebiyle, NSU hadisesine gereken açıklıkla yaklaşmamaktadır. Bu sebeple NSU davası, tüm dünyada bitmeyen bir dava olarak görülmüş ve failerin yakalanması akabinde dahi maşeri vicdanı tatmin edici bir sonuç elde edilememiştir. Buna karşın konu ile ilgili yapılan yorumlar ve kaleme alınan eserler,

hadisenin asıl boyutlarını tartışılır kılmaktan ziyade, bireysel seviyeye indirgeme ve kolektif bir hata olmadığını ispata yönelik gayreti ortaya koymaktadır. Buna karşın, şiddet hakkında yapılan teorik yorumlar ve hadisenin bu yorumlar perspektifinde değerlendirilmesi çabası, Almanya başta olmak üzere Avrupa’da yaşayan Türklerin sürekli bir tehdit altında olduğu ve bu tehdidi doğuran atmosferin, hâkim siyasal söylem tarafından yer yer Türkiye karşıtlığı ile beslendiği gerçeğini değiştirmemektedir. Dahası, hadiseyi şiddet ve insan doğası üzerinden konuşmak, en müessir âmil olan ırkçılık sorununu ve bu sorunun olaydaki rolünü tartışmada ikinci plana itilmesini beraberinde getirmektedir. Bu ise, ırkçılık kavramı ile yan yana gelmekten özenle kaçınan Alman kamuoyu açısından anlaşılabilir olsa da hadisenin asıl sebep ve boyutları ile tartışılmasının önünde bir engel teşkil etmektedir. NSU cinayetlerinin, uzun süre CESKA cinayetleri olarak adlandırılması benzer bir yatkinlik sebebiyle olmuştur. Mölln ve Sollingen hadiseleri de benzer bir yaklaşım ile karşılık bulmuş, Alman kamuoyu ırkçılık tehlikesini derinlemesine tartışacak bir zemin elde edememiştir. Bu zemini yok eden şey tutarlı bir çekingenliktir. Bu çekingenliğin ve geri duruşun en önemli sebebi hiç şüphesiz NSDAP döneminde gerçekleşen ve günümüzde insanlık suçu olarak kabul edilen hadiselerin, İkinci Dünya Savaşı sonrası tüm Alman toplumunu kapsayacak kolektif bir suç olarak okunmuş olmasından kaynaklanmaktadır. Bunun yarattığı travma, Alman toplumunu ve yetkilileri kolektif eylemlerin bireysel olarak değerlendirildiği basitleştirici ve indirgemeci bir tavra sevk etmektedir. Öte yandan karşı karşıya olduğumuz gerçek şunu göstermektedir ki, söz konusu eylemler bireylerin anlık yahut planlı girişimleri olmanın ötesinde bir zihnin ve tarihsel arka planın ürünüdür.

Kaynakça

- Arendt, H. (1997). *Şiddet Üzerine*. Bülent Peker (çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Baberowski, J. (2015). *Räume der Gewalt*. Frankfurt: S. Fischer.
- Busch, C. (2013). Die NSU-Morde: ein neuer Typ rechtsextremistischer Gewalt. *Totalitarismus und Demokratie*, 10(2).
- Dernbach, A. (2009). *Stich ins Herz*. DIE ZEIT (27.10.2009).
- Geertz, C. (2020). *Kültürlerin Yorumlanması*. Hakan Gür (çev.). İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Herkner, W. (2001) *Sozialpsychologie*. Bern: Verlag Hans Huber.
- Moser, T. (2013). *Doppelspiel der Schlapphüte?*. Kontext Wochenzeitung (22.05.2013).
- Moser, T. (2012). *NSU ist nicht Neckarsulm*, Die Tageszeitung (22.09.2012).
- Özdemir, Y. (2020). *Almanya’da Neonazi-İstihbarat-Emniyet Üçgeninde NSU Cinayetleri*. İstanbul: Kor Kitap.
- Popitz, H. (1992). *Phänomene der Macht*. Tübingen: J.C.B Mohr Verlag.
- Reemtsma, J. (2013). *Vertrauen und Gewalt*. Hamburg: Hamburger Edition.
- Schmitt, C. (1932). *Der Begriff des Politischen*. Münih: Duncker&Humboldt.